

OLEV BENDI KOLLEKTSIOON VILJANDI MUUSEUMI FOTOKOGUS I OSA – VILJANDI MAAKOND

Tiina Parre, Viljandi Muuseumi fotokogu kuraator

Mõni aeg tagasi, 1995. aastal, sai Viljandi muuseumi fotokogu olulise täienduse: ajakirjanik Olev Bendilt osteti ära Viljandimaa vaatepostkaartide kolleksioon. Muuseumi fotokogusse lisandus sellega 3130 museaali numbrite all VMF 518:1–3130. Allpool on väike ülevaade meie fotokogu suurimast kolleksioonist ja selle loojast.

Olev Bendi sündis 1930. aasta 15. märtsil Võrumaal Vastseliina vallas. Tema õpin-guaastad möödusid Vastseliina keskkoolis. Esimesed ajakirjanduslikud katsetused tegi ta kohalikus ajalehes. 1959. aastal asus Olev Bendi elama Viljandisse. Ta töötas siin aastatel 1959–1985 ajalehe Tee Kommunismile toimetuses vastutava sekretäri ja toimetaja asetäitjana. Tervislikel põhjustel jättis ta töö ja jäi 55-aastaselt invaliid-suspensionile. Olev Bendi lahkus meie hulgast 2000. aasta 6. juulil.

Ajakirjanik hakkas postkaarte koguma 1970. aastatel. Ta huvitus nii vaate- kui õnnitluskaartidest. Kogu täienes teiste kolleksionääridega suheldes, antikvariaatides käies ja inimesi külastades. 1980. aastatel lisandus tema kogusse Viljandi linna ja rajooni koolide ning ettevõtetega seotud materjali. Põhjuseks oli kolleksionääri ajaloohuvi: eri asutused palusid tal koostada ajaloolisi ülevaateid. Need vormistati bukletina.

Muuseumis asuva kolleksiooni postkaardid võib jagada kolme põhiossa.

1. Viljandi maakond (endise rajooni piirides) – 950 museaali.
2. Viljandi linn – 1896 museaali.
3. Viljandi linna ja rajooni asutustele buklettide koostamisega seotud materjal (fotod, bukletid) – 282 museaali.

Omaette grupis on kaks suurt pappalusel fotot (Suure-Jaani, Viiratsi).

Enamiku postkaartidest on Olev Bendi paigutanud kaustadesse, neid on kokku 135. Igas kaustas on eri arv postkaarte (13–49). Üldjuhul on need paigutatud kahekaupa A4 suurusele paksemale paberile ja kinnitatud fotonurkadega. Maakonda puuduta-vaid kaustu on 36, ülejäänud 99 on seotud Viljandi linnaga. Buklettide materjal asub ümbrikes.

Käesolevas artiklis peatun põhjalikumalt Viljandi maakonna teemal, mis asub Olev Bendi kogus kaustades nr 1–36 ja mille museaalide koguarv on 950. Nende hulgas on nii trüki- kui fotopostkaarte, fotosid ning dokumente. Viimati mainitud on vaid 10. Ühes kaustas on tavaliselt kindlat piirkonda kajastav materjal, kuid on ka erandeid. Näiteks nr 15 sisaldab nii Kõpu kui Karula ja Saarepeediga seotud vaateid, sama kehtib kausta nr 12 kohta.

Põhiosa, 865 postkaarti (tabel 1), moodustavad kogust vaatepostkaardid, mis enamikus on ühevaatelised. Mitmevaatelisi on vaid 32 (tabel 2), neist suur osa, 12, on seotud Abja kandiga, kõigil peal kiri „Tervitusi Abjast!“. Mainitud piirkonna vaa-tes on tehtud ajavahemikus 1918–1945, fotograafe ei ole kahjuks märgitud. Mõnel postkaardil on isegi üle 10 vaate (TAHVEL 1, 1). Teistest Viljandimaa paikadest nii arvukate vaadetega postkaarte kogus ei leidu.

Eraldi rühma moodustavad veel stereofotod (tabel 2), neid on maakonnast 8.

Tabel 1. Museaalid teemade kaupa.

Kaust	Piirkond	Koguarv	Vaated	Üldvaated	Kirikud	Koolid	Mõisad	Mälmärk	Raudtee	Loodus	Sisevaade	Inimesed
1.	Paistu	30	28	8	14			3			3	2
2.	Tuhalaane, Suislepa	13	13	5	1	2	1	1				
3.	Heimtali, Raudna	18	19	1			3				4	
4.	Halliste, Kaarli, Rimmu	24	22	2	14			2		1		1
5.	Kariste, Liplapi	23	21	7		10			4	1		2
6.	Jämejala, Tääksi, Pärsti	30	29	5		8			1	3	1	1
7.	Õisu	27	26				16			5		
8.	Pilistvere, Kõo	29	28	4	6	4		5			1	1
9.	Viiratsi, Vana-Võidu jt	29	27		1	8				5		2
10.	Kolga-Jaani, Oorgu	26	25	9	2	2					1	2
11.	Loodi, Sinialliku, Ramsi	28	27	5					1	14	1	
12.	Holstre, Vastemõisa jt	22	14							1	1	8
13.	Võrtsjärv, Kärstna, Oiu	24	23			3		7		10		
14.	Olustvere, Navesti	48	46			26			9			
15.	Kõpu, Saarepeedi jt	33	32		6	4				1	2	1
16.	Võhma I	28	26	9					3		2	2
17.	Võhma II	27	26	11					2			1
18.	Tarvastu, Mustla	30	30	23		1		1				
19.	Tarvastu kirik	22	22		13						1	
20.	Tarvastu, Mõnnaste	14	9					1				5
21.	Mõisaküla I (raudtee)	24	24						23			
22.	Mõisaküla II	26	26	26					1			
23.	Mõisaküla III	15	14	2	5			1			3	1
24.	Karksi-Nuia	28	24	18	1	2	1			5		3
25.	Karksi I (org, tee-ehitus)	24	23	23			1					1
26.	Karksi II (varemed, kirik)	30	30	26	26						1	
27.	Polli, Lilli	16	16	1		2	8			2		
28.	Abja, Penuja, Veelikse	49	49	22		3	1	1	3	2	1	
29.	Abja linavabrik	32	28								12	4
30.	Suure-Jaani	36	36	26		3				6	1	
31.	Suure-Jaani (kirikud)	40	38		36						10	1
32.	Suure-Jaani, sh Kapid	26	17	4		1		2		1	2	10
33.	Suure-Jaani, sh Lembitu	21	19	4				20				2
34.	Lõhavere, Lahmuse jt	16	15			5	3	1			1	1
35.	J. Köler, portreed jm	16	13					10				3
36.	J. Köler, reprod kaartidel	16										
	Kokku	940	865	241	125	84	34	55	47	57	48	54

Tabel 2. Museaalid kronoloogiliselt.

Kaust	Piirkond	Koguarv	Enne 1918	sh värvilisi	1918-1945	sh värvilisi	1945-1990	sh värvilisi	Mitmev.	Stereo
1.	Paistu	30	11	3	18		1		3	
2.	Tuhalaane, Suislepa	13	3	1	4		6	1		
3.	Heimtali, Raudna	18	2		3		13	7		1
4.	Halliste, Kaarli, Rimmu	24	9	5	12		3		1	1
5.	Kariste, Liplapi	23	8	1	15					
6.	Jämejala, Tääksi, Pärsti	30	4		21		5		2	2
7.	Õisu	27	3		19		5			
8.	Pilistvere, Kõo	29	3		25		1			
9.	Viiratsi, Vana-Võidu jt	29	4	1	12		13			
10.	Kolga-Jaani, Oorgu	26	1		17		8		3	
11.	Loodi, Sinialliku, Ramsi	28	7	1	6		15	2		2
12.	Holstre, Vastemõisa jt	22	6		7		9	1	1	
13.	Võrtsjärv, Kärstna, Oiu	24	1		9		14	4	2	
14.	Olustvere, Navesti	48			41	1	7	3	1	
15.	Kõpu, Saarepeedi jt	33	4		19		10			
16.	Võhma I	28	4		20		4	3	2	
17.	Võhma II	27	1		24		2			
18.	Tarvastu, Mustla	30	6		22		2			
19.	Tarvastu kirik	22	9	3	13					
20.	Tarvastu, Mõnnaste	14	4		8	3	2	1		
21.	Mõisaküla I (raudtee)	24	13	5	9		2			
22.	Mõisaküla II	26	12	4	14					
23.	Mõisaküla III	15	1		9		5			
24.	Karksi-Nuia	28	6	2	13		9	3		
25.	Karksi I (org, tee-ehitus)	24	7		16	1	1	1	1	
26.	Karksi II (varemed, kirik)	30	11	3	18		1			
27.	Polli, Lilli	16	4	1	9		3	1	1	
28.	Abja, Penuja, Veelikse	49	11	3	34		4		12	
29.	Abja linavabrik	32			32					
30.	Suure-Jaani I	36	17	4	18		1		1	
31.	Suure-Jaani (kirikud)	40	7	2	32		1			
32.	Suure-Jaani, sh Kapid	26	1		15		10	1	1	
33.	Suure-Jaani, sh Lembitu	21	2		18		1			
34.	Lõhavere, Lahmuse jt	16			10		6		1	1
35.	J. Köler, portreed jm.	16	2		7		7	2		1
36.	J. Köler, reprod kaartidel	16			2		14	14		
	Kokku	940	184	39	571	5	185	44	32	8

Enamik pärineb tsaariajast ja need on teinud Viljandi fotograaf Jaan Riet. Siin on jäädvustatud Sinialliku ja Lõhavere linnamägi, Halliste kirik, Loodi Põrguorg, Pärsti suvepaviljon ja järv, Johann Köleri haud ja Heimtali mõisa peahoone.

Kujunduslikult on erilised kaunistatud vaatekaardid: pildi ümber on joonistatud taimornamente või on kasutatud taimeoksi. Selliseid kaarte on 6, sealhulgas 3 on ühesuguse kujundusega: kaks vaadet, ümber ornamentika. Need on kõik trükipostkaardid, pärit tsaariajast ning fotograafi nimeta. Viimati mainitud (samasuguse kujundusega) kajastavad Halliste, Abja ja Karksi vaateid (TAHVEL I, 2).

Kohavaateid on kasutatud ka pühadekaartide kujundamiseks. Olev Bendi kollektiooni maakonna osas on sel teemal 3 postkaarti: Võhma meierei ja tekst „Munadepühi Võhmast!“ (TAHVEL II, 1), 8 Abja vaadet, 2 gruppi ja tekst „Tervitusi Abjast: „Häid Pühi!““ ning Karksi talvine vaade televiisoriekraanil kirjaga „Uusaastatervitus Karksis!“.

Kollektiooni teeb eriliseks kultuurilooline teema. Siia hulka võib arvata paljude väljapaistvate isikute portreed. Esindatud on Johann Köler, Jaan Bergmann, Jakob Tamm, Ado Reinvald, Villem Reimann, Mart Saar, Artur ja Villem Kapp, August Kitzberg jt. Kuulsa maalikunstniku Johann Köleri (1826–1899) kohta on koguni kaks kausta, nr 35 ja 36 (tabel 1), kokku 33 museaali (sealhulgas 1 kirjaümbrik). Esimeses kaustas on fotod temast endast, tema sünnikohast, hauaplatsist Suure-Jaanis (TAHVEL II, 2) ja monumendist Viljandis, teises on kunstniku tööde reprod 1976. aastal välja antud kaardikomplektist.

Osa kultuuritegelaste portreid on kirjaniku ja karikaturisti Karl August Hindrey tehtud šaržidena: Mart Saar, August Kitzberg, Artur Kapp ja Aino Tamm (TAHVEL III, 1). Kujunduslikult kuuluvad need postkaartide hulka.

Kultuuriloolise teemaga on seotud ka rahvarõivaid puudutav materjal, kokku 9 postkaarti. Kogus on esindatud kolme kihelkonna rahvarõivad: Halliste – 2, Paistu – 3 (TAHVEL III, 2) ja Tarvastu – 4. Kultuuri teemal on 54 portreed ja gruppi (tabel 1; inimesed), enam on neid Suure-Jaani kihelkonnast – 19.

Järgmiseks vaatleme Olev Bendi kollektioonis leiduvaid maakonna vaadete kaarte teemade kaupa (tabel 1). Arvukuselt on esikohal üldvaated, kokku 241. Piirkonniti on sel teemal enim kaarte Karksi kihelkonnast – 67, järgnevad Suure-Jaani – 34 ja Mõisaküla linn – 26. Teisel kohal on kirikutega seotud postkaardid. Esikohal on Suure-Jaani kirikud 36 ja Karksi kirik 26 kaardiga. Neist Suure-Jaani luteri kirik paistab silma suure arvu sisevaadete poolest – 10 vaadet (TAHVEL IV, 1). Tabelist 1 on näha, et sisevaateid on üldiselt vähe, vaid 48, enamasti kirikutest ja Abja linavabrikust. Kolmandal kohal on koolidega seotud kaardid, mida on 84. Enim materjali on Olustvere põllutöökoolist (26) ja Liplapi kodumajanduskoolist (10). Viimati mainitud koha pildidel on ka õpilased mitmesuguseid maatöid tegemas (TAHVEL IV, 2). Paljude piirkondade kohta (Paistu, Heimtali, Holstre, Võhma, Tarvastu, Mõisaküla jt) kogus haridusteemalisi kaarte pole.

Mõisavaateid on tabelisse märgitust tegelikult enam, sest osas mõisahoonetes oli pildistamise ajal kool. Mõisapilte on enam Õisust (16) ja Olustverest (26), viimased on kirjas koolide all. Ühed väärtuslikumad mõisapildid on Suislepa (TAHVEL V, 1) ja Abja mõisa peahoonest ning Tarvastu mõisniku rippisillast, mis viidi hiljem Viljandi lossimägedesse. Kõik need on pärit tsaariajast ja koloreeritud.

Mälestusmärkidest (mälestuskivid, mälestussambad) on kõige enam fotopostkaarte Vabadussõjas langenud sõjameeste mälestussambaga Suure-Jaanis (avati 24. juunil

1926), tuntud rohkem nime all Lembit (17 tk). 10 kaardiga järgnevad Johann Köleriga seotud mälestusmärgid Viljandis ja Suure-Jaani surnuaias ning 5 kaardiga nn Kärstna lõvi kohalike mõisnike von Anrepite rahula juures (TAHVEL V, 2).

Käsitletava kollekttsiooni maakonna vaatepostkaartide transporditeema on seotud rongiliiklusega. 23 kaardiga on esikohal kunagine tuntud raudteesõlm Mõisaküla, järgnevad Olustvere jaama vaated – 9, mujalt on pilte tunduvalt vähem.

Viimane arvukam teemarühm on loodus. Siin on enim vaatepostkaarte Sinialliku allikast, järvest ja linnamäest ning Loodi Põrguorust (14), maakonna suurimast järvest Võrtsjärvest (10) ja Viiralti (Tamme-Koori) tammest (5).

Vähem on kogus postkaarte sellistest objektidest nagu poed, vallamajad, rahvamajad ja talud.

Järgmiseks lähemalt postkaartide vanusest. Olev Bendi kollekttsiooni materjal on pärit eri aegadest (tabel 2).

1. Tsaariaeg, kaardid enne 1918. aastat.
2. Eesti Vabariigi esimene iseseisvusaeg ja II maailmasõda, 1918–1944.
3. Nõukogude aeg, 1945–1990.

Peab märkima, et mõne postkaardi puhul tekkis dateerimisega raskusi, just esimeselt ajajärgult teisele ülemineku osas, ning selles võib olla mõningaid eksimusi.

Tabelist 2 on näha, et maakonda kajastavate vaatekaartide hulgas on 184 (19,6%) tsaariaegset, 571 (60,7%) aastatest 1918–1945 ja 185 (19,7%) ajavahemikust 1945–1990. Seega enamik materjali on seotud just ennesõjaaegse Eesti Vabariigi ajaga. Värviliste kaartide osas on enam nõukogude ajast pärit kaarte (44).

Kogu vanimate postkaartide tagaküljel on vaid aadressijooned, sõnumi kirjutamiseks on neil ruumi jäetud esiküljele. Mainitud poolel on ka kohavaade, mis hõlmab kuni poole pinnast (kaarte, kus tagaküljel on jaotatud kaheks, aadressi ja kirja osa, hakati tootma 1902. aastast). Seda tüüpi vaatekaarte on kogu maakonna osas 21, kõik need on trükipostkaardid. Üheksal on taga ka postitempel. Selle alusel on maakonna vanimad dateeritud kaardid 1903. aastast. Ühel neist on Karksi org, trükk H. Hempel ja Co, Riia, postitempel 10. novembrist 1903, saadetud Viljandist Moskvasse (TAHVEL VI, 1), teisel Suure-Jaani kihelkonnakool, 31. detsembrist 1903, saadetud Suure-Jaanist Viljandi (VMF 518:781). Teised samasuguse kujundusega postkaardid on saadetud hiljem, üks veel isegi 1932. aastal.

Hiliseim Vene aja lõpust pärit dateeritud kaart on Suure-Jaani vaatega, postitempel 22. augustist 1917, tervitusega Uue-Võidu mõisasse. Varasemad kaardid on aastast 1916, sealhulgas on ühel, mille esiküljel on Karksi kirik ja lossivaremed, tagaküljel ka tsensori tempel: No 3 Mõisaküla. Olev Bendi kogu selles osas on see ainuke niisugune tempel. Käsitletava ajajärgu hinnatud postkaardid on ka värvilised ehk koloreeritud vaated. Kõige enam – 9 – on selliseid Mõisakülast, kõigil neil on tagaküljel: „Verlag M. Luik, Moiseküll“ (TAHVEL VI, 2). Üksikobjektina on rohkem koloreeritud vaateid Halliste kirikust (3) ning Karksi orust, kirikust ja lossivaremetest (3).

Aastatest 1918–1944 on vanim dateeritud postkaart Võhma meierei vaatega (TAHVEL II, 1). Sellel on ka pühadetervitus, taga tempel 31. märtsist 1920 ja kiri: „Pühadetervitus ristiisale, saadetud Kitsarööpmeliste soomusrongide sidekomandosse; fotograaf Eduard Kalm Võhmast.“ Selle perioodi kaarte on arvukalt, kuid enamikul (umbes kahel kolmandikul) pole tagaküljel postitemplit ning osal juhtudel ei ole see loetav. Nimetatud asjaolude tõttu on paljude postkaartide dateering üksnes 1920. või

1930. aastad. Mainitud perioodi viimane dateeritud postkaart on tegelikult grupifoto, millel on jäädvustatud Mõisaküla pioneeride I rühm, I salk, 17. novembrist 1940, fotograaf August Soots Kilingi-Nõmmest. Kogus ja ka muuseumi fotokogus on see ainulaadne foto: sellest ajast pioneeridega seotud pilte rohkem ei ole. Kõne all olevast ajajärgust on Olev Bendi kollektsiooni maakonna osas vähe värvilisi postkaarte (tabel 2), vaid 5: Olustvere põllutöökool, Tarvastu rahvarõivastes naine ja mees (eraldi kaardid), Tarvastu nõorkuub ning Karksi lossivaremed ja kirik (akvarell). Enamik värvikaarte on seega seotud Tarvastu rahvarõivastega. Piirkondadest on sellest ajavahemikust rohkem materjali Suure-Jaani kihelkonna kohta (109), sellest omakorda ligi kolmandiku moodustavad Suure-Jaani kirikuga seotud postkaardid. Karksi kandist on 47 ja sel ajal kiiresti arenenud keskusest Võhmast 44 kaarti. Üksikobjektina on enam pilte Olustvere põllumajanduskoolist – 41. Ajalooliselt on sellest ajast väga huvitav teema kaustas nr 29: Abja linavabrikuga seotud postkaardid, kokku 32. See on kogus ainuke ettevõtte, millest on nii arvukalt kaarte, kusjuures neil on nii hooned kui inimesed (TAHVEL VII, 1). Suhteliselt vähem on mainitud ajajärgust materjali Viljandi linna lähemast ümbrusest ning Kärsnast, Suislepast ja Holstrest.

Kolmas ajavahemik, 1945–1990, erineb eelmistest fotode rohkuse poolest, postkaartide on vähem (25% koguarvust). Vanim dateeringuga foto on siin aastast 1959, Pärsti Tammemägi, järgneb Pärsti saar aastast 1960. Fotograaf on neil fotodel märkimata, suure tõenäosusega on see Viljandi kooliõpetaja August Kiisla. Tema oli sel perioodil põhiline kohalike loodusobjektide jäädvustaja. Kirjastuste välja antud mustvalgete postkaartide hulgas on vanim aastast 1967, sellel on Võrtsjärv, fotograaf A. Kiisla, kirjastus Kunst. Mustvalgeid postkaarte ongi vaid 6, kõik samalt piltnikult ja kirjastuselt, ülejäänud on värvilised. Viimastest on varaseim 1969. aastast, Tarvastu rahvarõivastes naine ja mees viljapõllul, kirjastus Eesti Raamat. Nõukogude perioodi dateeritud uuemad fotod on aastanumbriga 1990: Suure-Jaani piimatööstus, fotograafi nime pole, ja Pilistvere kivikangur, fotograaf Endel Veliste (TAHVEL VII, 2). Värvilistel postkaartidel on hiliseim väljaandmisaja 1988, Võrtsjärv (neljavaateline), kirjastus Eesti Raamat, fotograaf A. Mäemets. Käsitletaval ajavahemikul on piirkondadest enim Viljandi lähema ümbruse vaateid: Siniälliku, Loodi, Heimtali ja Viiratsi (tabel 2). Mõnest kohast on pilte vähe või üldse mitte: Kariste, Paistu, Pilistvere, Kõo, Tarvastu.

Iga postkaardi ja foto puhul tahaks teada, kes on selle pildi jäädvustanud ja kirjastanud, aga tihti ei ole see võimalik. Olev Bendi kollektsiooni maakonna osas on vaid 358 kaardile või fotole trükitud kirjastaja ja fotograafi nimi või üks neist. See on vaid veidi rohkem kui kolmandik üldarvust.

Eri ajajärkudel on märgistus erinev. Tsaariaegsete postkaartide hulgas on üle kahe kolmandiku trükipostkaardid, kus tavaliselt ei ole fotograafi nime, osal (kolmandikul) on märgitud kirjastaja. Kogus on vaid üks foto, kus on nii kirjastaja kui piltnik: Suure-Jaani järv ümbrusega, 1910. aastad, koloreeritud, fotograaf H. Kuhlbusch, kirjastaja A. Mutli, Suure-Jaani (TAHVEL VIII, 1). Ajavahemikust 1918–1944 pärit postkaardid on enamasti fotopostkaardid, pildistaja on märgitud kolmandikule piltidest. Nõukogude ajast pärit fotodel on autor märgitud rohkem kui pooltel. Sel ajal kirjastatud postkaartidel on nii fotograaf kui kirjastaja.

Piirkondlikult leiame kirjastaja ja fotograafi nime enam Suure-Jaaniga seotud materjalilt (51%), järgnevad Võhma linn (44%) ja Tarvastu (38%). Abjat ja selle ümbrust kajastavatel kaartidel ning fotodel on see näitaja mitu korda väiksem (11%).

Olev Bendi fotokogu maakonna osas leiame 54 fotograafi ja 15 kirjastaja nime. Fotode hulgal on esikohal kauaaegne Viljandi rajooni (maakonna) ajalehe fotokorrespondent Endel Veliste: temalt on 69 pilti, kõik nõukogude perioodist. Tema tehtud fotode suur hulk on ilmselt seotud Olev Bendi töötamisega sama ajalehe juures. Teised autorid, kellelt on rohkem pilte, on Suure-Jaani kanti jäädvustanud A. Veidner (22), J. Riet Viljandist (20), A. Must Võhmast (18), J. Paul Mõisakülalt (16), A. Järvekülg Viljandist (13), O. Mägi Suure-Jaanist (12) ja A. Kiisla Viljandist (12). Nimetatud fotograafide tööd on aastatest 1918–1940, välja arvatud A. Kiisla. 5–10 fotoga on esindatud E. Ilves, A. Mäemets,

Olev Bendi fotokogu üleandmine muuseumile 1995. aastal.

Parikas, E. Kalm, G. German, H. Kuhlbusch, A. Priimägi ja E. Pops.

Tsaariaegsetest kirjastajatest (tihti ka trükkijad) on enim M. Luige välja antud postkaarte Mõisakülalt: kokku 11 koloreeritud kaarti. Järgneb A. Tõllasepp Viljandist (8) ja J. Litter Suure-Jaanist (7). Esindatud on veel sellised nimed nagu J. Jaik Tartust (6), Kiusalaas Karksi-Nuiast (5), H. Leoke Viljandist (4), A. Mutli Suure-Jaanist (4), H. Laakmann Tartust (3), J. Zimmermann Tallinnast (2), E. Ring Viljandist (1) ning Hempel & Co Riiast (1).

Ajavahemikust 1918–1944 on värvilisi trükipostkaarte nimetada vaid Eesti Rahva Muuseumi pildikirjastuselt, kellelt on 5 Tarvastu ja Halliste rahvarõivaid kujutavat värvilist trükipostkaarti.

Nõukogude perioodist on Olev Bendi kollektiooni maakonna osas 21 postkaarti kirjastuselt Kunst ja 17 kirjastuselt Eesti Raamat.

Eraldi rühma moodustavad kogus dokumendid. Maakonna osas on neid 10. Dokumendid on pärit nõukogude perioodist, vaid üks on aastast 1926. Enamiku moodustavad kutsed, neid on 6, sealhulgas 2 kutset koos kavaga ja 1 on täitmata. Kutsutakse Suure-Jaani kodu-uurimispäevale (1984. a), Paistu päevale (1979. a), Kolga-Jaani pioneerimaleva pidulikule malevakoondusele (1984. a), Õisu tehnikumi

50. aastapäevale (1972. a) ja pereõhtule Öisus (1926. a). Käsitleva kollektiooni maakonna osas on dokumentide all veel 3 ümbrikku. Kaks neist on margita, peal kiri: „Puiatu II tervisepäev 1972“ ja „Puiatu III tervisepäev 1973“. Kolmandal, margiga ümbrikul on Johann Köleri autoportree (trükk 1976). Kogus on ka üks lahtine margiga postkaart A. Kapi portreega (TAHVEL VIII, 2).

Kokkuvõttes võib öelda, et ajakirjanik Olev Bendi kollektiooni maakonda kajastav osa on mitmekesine ja huvipakkuv. Siin leidub vaatepostkaarte tsaariajast nõukogude perioodi lõpuaastateni, neil on jäädvustatud maakonna eri paigad. Peale vaadete on kogus kultuuriloolist materjali. Esindatud on paljude kirjastajate ja fotograafide tööd. Olev Bendi kogu on oluline täiendus Viljandi Muuseumi põhikogule ja on juba leidnud sagedast kasutamist.

OLEV BENDI'S COLLECTION IN THE PHOTO COLLECTION OF VILJANDI MUSEUM

Tiina Parre

In 1995 Viljandi Museum bought a collection of postcards related with Viljandi County from journalist Olev Bend. Thereby 3130 items were added to our collection. The collection can be divided into three groups.

1. Viljandi County, 950 items.
2. The Town of Viljandi, 1896 items.
3. Material pertaining to booklets made for the institutions of the town and county of Viljandi (photos, booklets), 282 items.

A separate group includes 2 more large photos on cardboard.

Most of the postcards are in 135 folders, including 36 related with the county.

Most postcards of Viljandi County are view postcards – 865.

Thematically, most cards represent general views, followed by postcards of churches and schools.

Among parishes the largest amount of material is from Suure-Jaani (174).

The oldest dated cards are from the year 1903 and the newest from 1990.

There are cards from 54 different photographers and 15 publishers. The largest number of photos of the county in the collection were made by E. Veliste (69); M. Luik ranks first among the publishers (11).